

دیدگاه آرشیویست‌های آرشیو مرکزی و بخش تولید اطلاعات سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران درباره ضرورت و اهمیت آموزش ضمن خدمت

مهدی شقاقی

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران

چکیده

هدف: در این پژوهش به بررسی آرای آرشیویست‌های آرشیو مرکزی و بخش تولید اطلاعات سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی درباره موضوعاتی مانند ضرورت و اهمیت آموزش ضمن خدمت، شناسایی نیازهای آموزشی، نقاط قوت و ضعف دوره‌های سابق، سازمان‌های مناسب برای برگزاری دوره‌ها، موضوعات مورد نیاز برای آموزش، و مشکلات موجود در راه آموزش ضمن خدمت پرداخته شده است.

روش: به همین منظور از روش پیمایشی استفاده شده است. نظرات ۲۹ نفر از جمع ۴۰ نفری ۷۲/۵ درصد از کل بررسی گردید و برای گردآوری اطلاعات نیز از پرسشنامه استفاده شده است. یافته‌ها: همه آرشیویست‌ها اذعان داشتند که آموزش‌های ضمن خدمت ضرورت دارد و حدود ۸۰ درصد آن‌ها ضرورت آن را زیاد عنوان کردند. موضوعات عمده دوره‌های آموزشی قبلی مربوط به آموزش نرم‌افزارهای اداری و زبان انگلیسی بوده است و سودمندی این دوره‌ها نیز متوسط ارزیابی گردید. اکثر آن‌ها (۵۸/۶ درصد) اظهار کردند که برای ارزیابی شرکت‌کنندگان، برگزاری آزمون و صدور مدرک ضروری است. آرشیویست‌ها خاطر نشان ساختند که می‌بایست به مباحث جدید حوزه آرشیو مثل سواد اطلاعاتی، نرم‌افزارهای اداری، و نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی توجه بیشتری شود و در کنار آن مهارت‌های کامپیوتر و شبکه می‌بایست مورد تأکید قرار گیرد. اکثر آن‌ها (میانگین رتبه ۱/۴۳) آموزش درون‌سازمانی را به عنوان شکل برتر و کارگاه‌های آموزشی را به مثابه قالب برتر برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت برگزیدند (۶۲/۰۶ درصد). تناسب موضوعات مورد تدریس با نیاز آرشیویست‌ها به عنوان نقطه قوت و مناسب نبودن زمان و مکان تشکیل دوره‌ها به عنوان نقاط ضعف دوره‌های قبلی یاد شد. آرشیویست‌ها ارتقای شغلی و سپس افزایش مهارت‌های شغلی را به عنوان مهم‌ترین انگیزه‌های شرکت در دوره‌های آموزشی برشمردند و تناسب آموزش‌ها با نیاز آن‌ها را مهم‌ترین عامل تداوم دوره‌ها قلمداد نمودند. در نهایت، آرشیویست‌ها سازمان محل اشتغال خود را بهترین مکان برای برگزاری دوره‌های آموزش ضمن خدمت دانستند.

واژه‌های کلیدی: آموزش ضمن خدمت، آرشیوهای دیداری- شنیداری، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.

مقدمه

آرشیوهای دیداری- شنیداری به عنوان محل نگهداری این گونه مواد، پدیده‌ای محصول سده اخیر است و در واقع اختراع رادیو و تلویزیون و احداث سازمان‌های رادیو- تلویزیونی بود که پایه ایجاد آرشیوهای دیداری- شنیداری گردید. این آرشیوها در کل به لحاظ سازمانی در دو بخش آرشیوهای سازمان‌های رادیو- تلویزیونی، خبری و آرشیوهای ملی قابل تقسیم هستند. از آنجا که هدف عمده آرشیوهای منابع دیداری- شنیداری در سازمان‌های رادیو- تلویزیونی، ارائه خدمات به برنامه‌سازان است، به منظور دستیابی هر چه سریع‌تر به منابع آرشیوها، فهرست‌نویسی و رده‌بندی و نمایه‌سازی اهمیت ویژه‌ای دارد ولی در آرشیوهای ملی فیلم، ویدئو یا نوار صدا هدف اصلی گردآوری و نگهداری آن مواد - خواه تولید داخل و خواه تولید خارج - است (مرادی، ۱۳۸۰، ص ۶). اما هدف هر چه باشد، رشد، توسعه و پویایی هر موسسه یا سازمان (و از جمله، موسسات آرشیوی دیداری- شنیداری) مرهون نیروی انسانی است. مرکز ثقل و هسته فرایند توسعه به عمل و اندیشیدن انسان استوار است، زیرا انسان است که با قدرت ذهنی و عقلی خود بطن طبیعت و جامعه را می‌کاود و با تلفیق پژوهش‌های نظری و عملی و درک قوانین حاکم بر پدیده‌ها، پایه علوم را بنیان می‌گذارد و با ابداع فنون گوناگون، موجبات افزایش و بهبود کمی و کیفی بهره‌وری کار را فراهم می‌آورد که به هموارتر شدن راه تکامل منجر می‌شود (هروات^۱، ۲۰۰۴، ص ۳۷۰-۳۷۵). بنابراین کارکنان هر موسسه و به خصوص مراکز آرشیوی دیداری- شنیداری مهمترین منبع آن به‌شمار می‌روند. اما مراکز آرشیوی به‌خاطر رشد فناوری‌های دیداری- شنیداری و تغییر در نوع خدمات و شیوه‌های نگهداری و نیز دسترس‌پذیرسازی مواد آرشیوی، دائم در حال تغییر و تحول هستند. از این جهت مدیران نمی‌توانند انتظار داشته باشند که کارمندان بدون توجه فزاینده به نیازهای آموزشی آن‌ها، تنها با تجربه و دانش و توانایی‌های از پیش اندوخته خود همیشه قادر باشند با تغییرات سازگار شده و در محیط‌های جدید کارایی مناسبی داشته باشند.

از نظر ماتیس^۲ و جکسون^۳ «یادگیری کارآمد، به مثابه سرمایه‌گذاری در منابع انسانی سازمان است که هم نتایج کوتاه مدت و هم نتایج بلند مدت در بر خواهد داشت. آموزش می‌تواند به تولید بیشتر، خطاهای کمتر، رضایت شغلی بیشتر، و میزان تغییر کمتر در تعداد کارمندان منجر گردد» (ماتیس و جکسون، ۱۹۹۱، ص ۲۴۳). به نظر پیریتی^۴، «در حقیقت توسعه و بهسازی منابع انسانی باعث تغییر در سطح مهارت‌ها، نگرش‌های حرفه‌ای و رفتارهای حرفه‌ای می‌شود» (پیریتی، ۲۰۰۴، ص ۳۵۰-۳۶۶). آموزش ضمن خدمت رایج‌ترین روش آموزشی است که در مدت زمان معینی در فضاهای آموزشی مناسب طبق برنامه آموزشی و بر اساس هدف‌های از پیش تعیین شده صورت می‌گیرد تا کارکنان را با وظایف شغلی خود و هدف‌های سازمان آشنا کند و خلاءهای شغلی آن‌ها را برطرف نماید (سوانسون و هولتون^۵، ۲۰۰۱، ص ۲۹۲).

تعریف مسئله

آموزش ضمن خدمت در ایران قدمتی قریب به یک قرن دارد (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۳، ص ۳). آموزش آرشیو در ایران به صورت سازمانی و با سلیقه‌های مختلفی انجام می‌شود و در سطوح دانشگاهی چیزی به عنوان آموزش آرشیو وجود ندارد و آرشیوهای دیداری- شنیداری از این قاعده مستثنی نیست. بنابراین مدیران آرشیو و بویژه آرشیوداران دیداری- شنیداری مجبورند تا آموزش‌هایی سازمانی برای توسعه منابع انسانی خود در نظر بگیرند که معمول‌ترین آن‌ها آموزش ضمن خدمت است. با توجه به این مسئله می‌توان گفت آرشیوهای دیداری- شنیداری سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران بزرگ‌ترین آرشیو دیداری- شنیداری در سطح ملی به شمار می‌رود. با توجه به این که آموزش‌های ضمن خدمت آرشیو در سازمان صدا و سیما از سال ۱۳۷۱ آغاز و دوره‌های چندی از آن برگزار شده است (اسدی‌کیا، ۱۳۷۴، ص ۲۳)، نظرات آرشیویست‌های آن در مورد آموزش‌های ضمن خدمت، ضرورت آن و عوامل تأثیرگذار بر تداوم آن، تناسب با نیازهای آرشیویست‌ها، و قالب‌ها و

اشکال مدنظر آنان برای برپایی این نوع آموزش‌ها می‌تواند در جهت تداوم و بهبود آموزش‌های ضمن خدمت در سایر آرشيوهای دیداری- شنیداری راهگشا باشد.

تعریف عملیاتی اجزای مسئله

آرشيويست: منظور از آرشيويست در این پژوهش شامل کسانی می‌شود که در آرشيو مرکزی و بخش تولید اطلاعات سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران مشغول به کارند و به فعالیت‌های سازماندهی، اشاعه، مدیریت، و حفاظت مواد دیداری- شنیداری می‌پردازند.

آموزش ضمن خدمت: منظور از آموزش ضمن خدمت در این تحقیق آن دسته از آموزش‌هاست که به منظور پر کردن خلاءهای اطلاعاتی آرشيويست‌ها برگزار می‌شود.

پرسش‌های اساسی

۱. آیا گذراندن دوره‌های آموزش ضمن خدمت ضرورت دارد؟
۲. دوره‌های آموزش ضمن خدمت کدام‌یک از نیازهای آرشيويست‌ها را برآورده می‌سازد؟
۳. آموزش ضمن خدمت در چه قالب‌ها و اشکالی ارایه شود؟
۴. چه عواملی در تداوم دوره‌های آموزش ضمن خدمت تأثیرگذارند؟

متغیرهای اساسی پژوهش

متغیر مستقل: آموزش ضمن خدمت

متغیر وابسته: دیدگاه آرشيويست‌های آرشيو مرکزی و بخش تولید اطلاعات

صدا و سیمای

هدف و فایده پژوهش

هدف این پژوهش، بررسی نظرات آرشيويست‌های آرشيو مرکزی و بخش

تولید اطلاعات سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران درباره ضرورت و اهمیت آموزش ضمن خدمت و شناسایی نیازهای آموزشی، نقاط قوت و ضعف دوره‌های سابق، سازمان‌های مناسب برای برگزاری دوره‌ها، موضوعات مورد نیاز آن‌ها برای آموزش، و مشکلات سر راه آموزش ضمن خدمت است. با توجه به این که آرشیو مرکزی و بخش تولید اطلاعات صدا و سیما می‌تواند الگوی نسبتاً کاملی از یک آرشیو دیداری- شنیداری در ایران باشد، لذا بررسی نگرش آرشیویست‌های آن درباره ضرورت و اهمیت آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند ما را در شناسایی نیازهای آموزشی آنان یاری کند. همچنین از اطلاعات حاصله می‌توان برای طراحی و برنامه‌ریزی هر چه بهتر دوره‌های آموزشی برای آرشیویست‌ها استفاده کرد.

روش پژوهش و ابزارهای گردآوری اطلاعات

در این پژوهش از روش پیمایشی استفاده شده است. این پژوهش بطور کلی به دنبال پیدا کردن راه حل‌هایی برای نیازها و درخواست‌های آموزشی آرشیویست‌های آرشیو مرکزی و بخش تولید اطلاعات صدا و سیما بوده است و بدین ترتیب کسب نظرات و دیدگاه‌های آنان به صورت پیمایشی درباره دوره‌هایی که گذرانده‌اند و یا اطلاع از چگونگی دوره‌های مورد نیاز آن‌ها ضروری است. برای گردآوری اطلاعات نظری از متون و منابع موجود در حوزه مورد مطالعه و برای گردآوری اطلاعات پژوهشی از جامعه مورد مطالعه، از پرسشنامه استفاده گردید. برای تهیه پرسشنامه‌ها، پایان‌نامه‌ها، مقالات و کتب متعددی مورد مطالعه قرار گرفت و از میان آن‌ها اطلاعات لازم استخراج و مورد استفاده قرار گرفت. برای توجیه روایی ابزار تحقیق از نظر متخصصان و برای توجیه پایایی ابزار تحقیق از آلفای کرونباخ^۶ استفاده شد. همه پرسشنامه‌های مربوط به آرشیویست‌ها (با توجه به این که به خاطر کوچک بودن جامعه، نمونه‌گیری انجام نشد و از سرشماری استفاده گردید) میان آن‌ها توزیع شد و

ضریب آلفای کرونباخ بزای پرسش‌های مربوط به هر مقوله تحقیق به صورت زیر محاسبه گردید:

آلفای کرونباخ	مقوله
۰/۷۱۲۱	نیازهای قابل تحقق آرشیویست‌ها از طریق آموزش ضمن خدمت
۰/۷۲۳۳	قالب‌ها و اشکال مناسب برگزاری دوره‌ها
۰/۷۸۳۷	عوامل موثر در تداوم دوره‌ها
۰/۹۳۷۸	ضرورت گذراندن دوره‌های آموزش ضمن خدمت

جدول ۱. ضریب آلفای کرونباخ برای مقوله‌های تحقیق در پرسشنامه

جامعه مورد مطالعه

جامعه این پژوهش کلیه آرشیویست‌های آرشیو مرکزی و بخش تولید اطلاعات صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران را در بر می‌گیرد. به‌خاطر کوچک بودن جامعه، از سرشماری استفاده شد و از پرسشنامه‌هایی که میان جامعه ۴۰ نفری آن‌ها توزیع شد، ۲۹ پرسشنامه عودت داده شد. بنابراین، درصد پرسشنامه‌هایی که تحلیل‌های آماری روی آن‌ها انجام شده است حدود ۷۲/۵ درصد از کل می‌باشد.

پیشینه پژوهش

۱. رضا اردلان (۱۳۷۲) در پایان‌نامه خود ضرورت آموزش‌های ضمن خدمت را بررسی کرده است که طی آن اکثر کتابداران آموزش‌های ضمن خدمت را ضروری دانسته و ۶۹/۹ درصد آن‌ها نیز کارگاه‌های آموزشی و دوره‌های کوتاه مدت را بهترین قالب برگزاری این دوره‌ها دانسته‌اند.
۲. فرناز اسدی‌کیا (۱۳۷۴) در پایان‌نامه خود به بررسی آموزش ضمن خدمت در ۹ مرکز دولتی از جمله سازمان صدا و سیما از طریق جمع‌آوری اطلاعات از مجریان آموزش‌های ضمن خدمت و شرکت کنندگان آن بین سال‌های

۱۳۷۳-۱۳۷۴ پرداخته است. بررسی مشخصات شرکت کنندگان نشان داد که بیشتر آن‌ها غیر متخصص بوده‌اند. دلیل اکثر کتابداران برای شرکت در دوره‌های آموزش ضمن خدمت (۵۰/۸۴ درصد) یادگیری بیشتر بوده است و ۵/۸۴ درصد نیز دلیل شرکت در این دوره‌ها را پیشنهاد مدیر خود عنوان کرده‌اند.

۳. علی مزینانی (۱۳۷۶) در پژوهشی به بررسی نظرات ۳۲۳ نفر از مدیران و ۹۱۵ نفر از کتابداران مراکز اطلاع رسانی ایران پرداخته است تا نیازهای مهارتی آن‌ها را با مدارک تحصیلی گوناگون و در مقاطع مختلف براساس ۲۸ اولویت مورد بررسی قرار دهد. یافته‌های پژوهش نشان داد که از نظر جامعه مدیران، اولویت‌های آموزشی آن‌ها از اول تا پنجم عبارتند از: فناوری اطلاعات، نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای، آشنایی با مراجع تخصصی، آشنایی با بانک‌های اطلاعاتی، و مبانی کامپیوتر. همچنین، یافته‌های پژوهش نشان داد که ضریب همبستگی میان جامعه مدیران و کتابداران ۹۷ درصد است که همبستگی بالایی را نشان می‌دهد.

۴. ملیحه نیک کار و فرزانه فرزین (۱۳۷۹) در پژوهشی به بررسی نگرش کتابداران دانشکده‌های علوم انسانی، حقوق، فنی و مهندسی، کشاورزی، و دامپزشکی دانشگاه شیراز در رابطه با نگرش آن‌ها در کسب فناوریها و مهارت‌های جدید و بررسی رابطه این آموزش‌ها با بهره‌وری کتابخانه پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان داد که بیش از نیمی از کتابداران (۵۱ درصد) در دوره‌های آموزش کوتاه مدت شرکت کرده‌اند و عمده زمینه‌های آموزشی برای کسب مهارت‌های جدید برای کتابداران عبارت بودند از: آشنایی با نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای (۳۹/۷ درصد)، اپراتوری کامپیوتر (۲۳/۸ درصد)، و آشنایی با شبکه‌های کامپیوتری (۲۰/۶ درصد).

۵. مریم اخوتی، علی اکبر حق دوست، و محبت محسنی (۱۳۷۹) طی پژوهشی به بررسی دیدگاه کتابداران شهر کرمان در خصوص عوامل انگیزشی آن‌ها در حیطه آموزشی، شغلی، و مدیریتی به روش پیمایشی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که از بین عوامل آموزشی و شغلی، کتابداران بیشترین اهمیت را (۸۰/۳)

درصد) به برگزاری دوره‌های بازآموزی و آموزش‌های ضمن خدمت در قالب سمینار و کارگاه‌های آموزشی، و سپس به اعطای بورس‌های تحصیلی کوتاه مدت (۷۱/۴ درصد) به منظور کسب مهارت‌های جدید و روزآمد کردن اطلاعات حرفه‌ای، و نیز امنیت شغلی (۷۱/۴ درصد) اختصاص داده بودند.

۶. فرونوش عظیمی خبازان (۱۳۸۲) در پایان‌نامه خود به بررسی آرای ۱۴۸ تن از کتابدارانی پرداخته است که در دوره‌های آموزش ضمن خدمتی که توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برگزار شده بود، شرکت کرده بودند. نتایج نشان داد که مباحثی چون مبانی کامپیوتر و نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای، مرجع‌شناسی، و فهرست‌نویسی و رده‌بندی از نظر کتابداران از بیشترین طیف اهمیت برخوردار بوده است.

۷. آهو نیکول آران (۱۳۸۵) در پایان‌نامه خود به مطالعه دیدگاه‌های کتابداران شاغل در دوازده دانشگاه دولتی شهر تهران در مورد ضرورت آموزش مستمر پرداخته است. نتایج نشان داد که ۹۸/۱ درصد از کتابداران عقیده دارند که گذراندن دوره‌های آموزش مستمر ضروری است. در میان چهار مبحث اصلی پیشنهادی، کتابداران مهارت‌های مبتنی بر شبکه و فناوری اطلاعات (میانگین رتبه: ۱/۴۶) را نخستین اولویت خود معرفی کرده‌اند و سپس مباحث مدیریت (میانگین رتبه: ۲/۸۴) را دومین اولویت و بطور همزمان مباحث کتابداری و دوره‌های زبان انگلیسی (میانگین رتبه: ۲/۸۸) در اولویت سوم قرار گرفتند.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در این بخش با ارایه داده‌ها به صورت جدول و نمودار، یافته‌های حاصل از تحقیق ارایه می‌شود. در پرسش‌هایی از پرسشنامه که از پاسخ دهندگان خواسته شده تا به مقوله‌های پیشنهادی از یک به بیشتر رتبه دهند، رتبه کلی مقوله‌ها با توجه به میانگین و میانه آماری رتبه‌های پیشنهادی پاسخ دهندگان محاسبه شده است و حداکثر و حداقل رتبه با توجه به عناصر موجود در هر پرسش و با توجه به میانگین و میانه از یک به بیشتر درج گردیده است. همچنین، مواردی که با

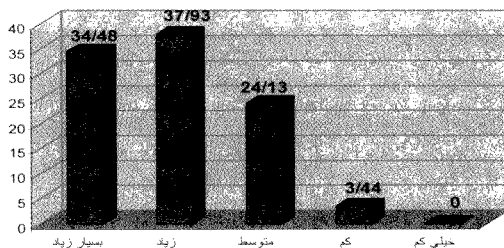
رنگ در جداول برجسته شده‌اند، مقوله‌هایی هستند که به وسیله پاسخ دهندگان پیشنهاد شده و جزو موارد پیشنهادی در پرسشنامه نبوده‌اند.

مشخصات آرشیویست‌ها

با توجه به یافته‌ها تعداد شرکت کنندگان در این مطالعه ۲۹ نفر هستند که ۱۵ نفر مربوط به آرشیو مرکزی و ۱۴ نفر دیگر مربوط به بخش تولید اطلاعات می‌باشند. ۸۹/۶۵ درصد پاسخ‌دهندگان را زنان و ۱۰/۳۴ آنان را مردان تشکیل داده‌اند. ۶/۸۹ درصد از آرشیویست‌ها در طیف سنی ۲۱ تا ۲۵ سال، ۲۷/۵۸ درصد آن‌ها در طیف سنی ۲۶ تا ۳۰ سال، ۳۱/۰۳ درصد از آن‌ها در طیف سنی ۳۱ تا ۳۵ سال، ۶/۸۹ درصد از آن‌ها در طیف سنی ۳۶ تا ۴۰ سال، و ۳/۴۵ درصد (یک نفر) از آن‌ها در طیف سنی ۴۶ تا ۵۰ سال قرار دارند و هیچ یک از کارکنان در طیف سنی بالای ۵۰ سال قرار ندارند و ۲۴/۱۳ درصد نیز سن خود را اعلام نکردند. ۸۰/۳۲ درصد پاسخ‌دهندگان دارای مدرک کارشناسی، ۶/۸۹ درصد دیپلم، ۱۲/۷۹ درصد کارشناسی ارشد بوده و هیچ یک دارای مدرک فوق دیپلم و دکتری نبودند. ۳۴/۷۸ درصد آرشیویست‌ها پس از سال ۱۳۸۰، ۶۰/۸۶ درصد آن‌ها بین سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۹، و ۴/۳۴ درصد از آن‌ها بین سال‌های ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۹ آخرین مدرک تحصیلی خود را دریافت کرده‌اند. سابقه پاسخ‌دهندگان به ترتیب ۶ تا ۱۰ سال (۵۵/۱۷ درصد)، ۱ تا ۵ سال (۳۴/۴۸ درصد) و ۱۱ تا ۱۵ سال (۱۰/۳۴ درصد) بود و بیش از ۱۵ سال سابقه نیز در هیچ یک مشاهده نشد. بیشترین سابقه کار آرشیویست‌ها به ترتیب در فهرست‌نویسی (میانگین رتبه ۱/۵۶)، خدمات مرجع و اطلاع‌رسانی (میانگین رتبه ۲/۱۸)، رده‌بندی و آماده‌سازی (میانگین رتبه ۲/۸۹)، نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی (میانگین رتبه ۳/۳۶)، ذخیره و بازیابی (میانگین رتبه ۳/۶)، حفاظت و نگهداری (میانگین رتبه ۴/۴۲)، مدیریت آرشیو (میانگین رتبه ۴/۵)، و بازیابی فیلم (میانگین رتبه ۴/۸) بوده است. اکثر پاسخ‌دهندگان (۷۹/۳۱ درصد) در آموزش‌های ضمن خدمت درون سازمانی شرکت کرده‌اند. مراکزی که آرشیویست‌ها در آن شرکت کرده‌اند

کتابخانه ملی (۱۰/۳۴ درصد)، موسسه ایزایران (۱۰/۳۴ درصد)، و سازمان صدا و سیما (۷۹/۳۲ درصد) بوده است. ۹۳/۱ درصد از پاسخ دهندگان حداقل یک بار در آموزش‌های ضمن خدمت شرکت کرده بودند و ۶۸ درصد از آن‌ها اظهار کردند که به اجبار در این دوره‌ها شرکت کرده‌اند. ۶۸/۱۹ درصد کارکنان انجام فعالیت‌ها و ارائه خدمات خود را به صورت هیبرید (هم سنتی و هم الکترونیکی)، ۲۰/۲۴ درصد پاسخ‌دهندگان صرفاً به صورت الکترونیکی و ۱۱/۵۷ درصد دیگر صرفاً سنتی عنوان کردند.

ضرورت آموزش ضمن خدمت

نمودار ۱. توزیع فراوانی دوره‌های آموزش ضمن خدمت
به تفکیک میزان ضرورت

با توجه به یافته‌ها، ۱۰۰ درصد شرکت کنندگان بر این عقیده بودند که آموزش‌های ضمن خدمت برای آرتشیویست‌ها ضروری است. با توجه به نمودار ۱، حدود ۷۰ درصد از پاسخ دهندگان بر این عقیده بودند که میزان این ضرورت زیاد و بسیار زیاد است. تأیید ضرورت صد در صد آموزش‌های ضمن خدمت از سوی کارکنان دو مرکز یاد شده، گواه اهمیت این نوع آموزش‌ها و تأثیر آن بر روند کاری و حرفه‌ای آن‌ها است

چگونگی ارزیابی شرکت کنندگان

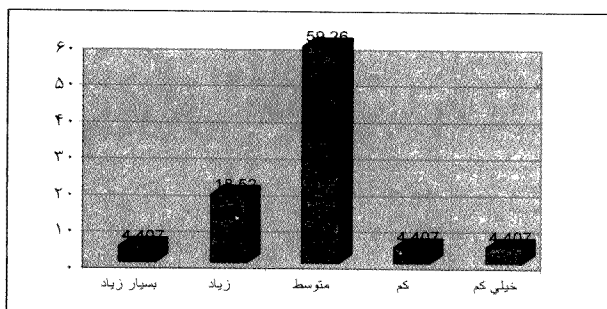
با توجه به یافته‌ها، ۵۸/۶۲ درصد از پاسخ دهندگان اظهار داشتند که برای

ارزیابی شرکت‌کنندگان دوره‌های آموزش ضمن خدمت باید آزمون برگزار شود و هم باید مدرک حضور در این دوره‌ها ارایه شود. ۲۰/۶۹ درصد از پاسخ دهندگان اظهار داشتند که صرف حضور کارکنان برای ارایه مدرک کافی است و نیازی به گرفتن آزمون نیست. ۱۰/۳۴ درصد نیز عنوان کردند که فقط گرفتن آزمون کافی است و نیازی نیست که مدرکی ارایه شود و این در حالی است که ۱۰/۳۴ درصد (۳ نفر) به این سوال پاسخ ندادند.

موضوعات ارایه شده در دوره‌های قبلی

مهمترین موضوعاتی که در دوره‌های قبلی آموزش ضمن خدمت ارایه شده به ترتیب عبارتند از نرم افزارهای اداری یا دوره‌های آی.سی.دی.ال^۷ (۶۵/۵۲ درصد)، آموزش انگلیسی عمومی (۴۹/۳۷ درصد)، نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی (۳۴/۴۸ درصد)، فهرست‌نویسی (۲۷/۵۸ درصد)، آشنایی با نرم‌افزارهای آرشیوی (۲۴/۱۳ درصد)، و آپراتوری کامپیوتر (۲۰/۶۸ درصد). سایر موضوعات مانند مرجع و اطلاع‌رسانی، رده‌بندی و آماده‌سازی، ذخیره و بازیابی، مهارت‌یابی در اینترنت، حفاظت و نگهداری، و مبانی آرشیوها که درصد بسیار پایینی از آرشیویست‌ها در آن‌ها شرکت کرده بودند در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند.

سودمندی دوره‌های قبلی

نمودار ۲. توزیع فراوانی مرتبط با میزان سودمندی دروس ارایه شده در دوره‌ها

با توجه به نمودار ۲، حدود ۷۰ درصد آرشیویست‌ها سودمندی دروس ارایه شده در دوره‌های قبلی را متوسط (نه خوب و نه بد) عنوان کرده‌اند ولی با این حال سمت چپ نمودار (زیاد و بسیار زیاد) بطور جزئی سنگین‌تر است.

موضوعات مورد نیاز آرشیویست‌ها

در سوال ۱۷ پرسشنامه، از پاسخ دهندگان خواسته شد که به هر یک از چهار موضوع اصلی پیشنهاد شده از یک تا چهار رتبه دهند. با توجه به داده‌های جدول ۲ مباحث آرشیو، مهارت‌های کامپیوتر و شبکه، زبان انگلیسی، و مباحث مدیریتی در رتبه‌های ۱ تا ۴ قرار گرفتند. شایان ذکر است که سه تن از آرشیویست‌ها آی. سی. دی. ال را در اولویت توجه قرار دادند.

رتبه	میانه	میانگین	موضوعات اصلی
۱	۱	۱/۲۱	آرشیو
۲	۲	۲/۴۰	کامپیوتر و شبکه
۳	۲,۵	۲/۹۴	آموزش زبان
۴	۳,۵	۳/۷۲	مباحث مدیریتی

جدول ۲. رتبه‌بندی موضوعات کلی مورد توجه آرشیویست‌ها

در مباحث مدیریتی که با اقبال اندکی مواجه شد، بحث اخلاق سازمانی و آشنایی با وظایف شغلی در کانون توجه بوده است.

رتبه	میانه	میانگین	موضوعات فرعی	موضوع اصلی
۱	۱	۱/۵	اخلاق و وظایف شغلی	مباحث مدیریتی
۲	۲	۱/۷	مدیریت منابع انسانی	
۳	۳	۲/۶	مدیریت مالی	

جدول ۳. رتبه‌بندی موضوعات فرعی مباحث مدیریتی از دیدگاه آرشیویست‌ها

در مبحث مربوط به آموزش زبان، یادگیری زبان انگلیسی چیزی است که علیرغم وجود دوره‌های قبلی در این مورد، هنوز مورد توجه پاسخ‌دهندگان بوده است.

رتبه	میانه	میانگین	موضوعات فرعی	موضوع اصلی
۱	۱	۱/۱۱۹	انگلیسی	آموزش زبان
۲	۲	۱/۷۴۵	عربی	
۳	۳	۲/۹۲۶	فرانسه	

جدول ۴. رتبه‌بندی موضوعات فرعی آموزش زبان از دیدگاه آرشیویست‌ها

در مباحث مربوط به مهارت‌های کامپیوتر و مهارت‌های مبتنی بر وب، موضوع آشنایی با بانک‌های اطلاعاتی مرتبط با آرشیوهای دیداری - شنیداری در کانون توجه پاسخ‌دهندگان قرار گرفت. ترتیب رتبه سایر موضوعات از جدول ۵ قابل مشاهده است.

رتبه	میانه	میانگین	موضوعات فرعی	موضوع اصلی
۱	۲	۱/۹۵	آشنایی با پایگاه‌های AV	کامپیوتر و شبکه
۲	۲	۲/۳۹	جستجو در اینترنت	
۳	۲	۲/۴۷	مهارت‌های IT	
۴	۳	۳/۲۸	نمایه‌سازی در وب	
۵	۵/۵	۴/۴۱	زبان‌های برنامه‌نویسی	

جدول ۵. رتبه‌بندی موضوعات فرعی مهارت‌های کامپیوتر و شبکه

از دیدگاه آرشیویست‌ها

در مباحث آرشیوی، پاسخ‌دهندگان توجه ویژه‌ای به سواد اطلاعاتی در حوزه‌های موضوعی آرشیو کردند. سه مبحث دیگری که با میانگین‌های نزدیک به هم پس از مورد اول قرار گرفتند به ترتیب رتبه کلی عبارتند از: بهره‌گیری از نرم‌افزارهای آرشیوی، نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی، و مرجع و اطلاع‌رسانی.

رتبه	میانه	میانگین	موضوعات فرعی	موضوع اصلی
۱	۲	۲/۹۴	سواد اطلاعاتی در حوزه آرشیو	۳. ۱) ۱-۱) ۱-۱-۱)
۲	۲	۳/۱۴	نرم افزارهای آرشیوی	
۳	۲/۵	۳/۰۷	نمایه سازی و چکیده نویسی	
۴	۳	۳/۴۲	مرجع و اطلاع رسانی	
۵	۳/۵	۴/۱۶	رده بندی و آماده سازی	
۶	۴	۴/۰۰	فهرست نویسی	
۷	۵/۵	۴/۷۱	حفاظت و نگهداری	
۸	۵/۵	۵/۲۵	ذخیره و بازیابی	

جدول ۶. رتبه بندی موضوعات فرعی مباحث آرشیو از دیدگاه آرشیویست ها

اشکال و قالب های پیشنهادی

همانطور که از جدول ۷ برمی آید، اکثر پاسخ دهندگان شکل درون سازمانی آموزش های ضمن خدمت را ترجیح دادند. آموزش برون سازمانی، آموزش مکاتبه ای، و آموزش از طریق شبکه اینترنت به ترتیب در رتبه های بعدی اهمیت قرار گرفتند.

رتبه	میانه	میانگین	مقوله
۱	۱	۱/۴۳	آموزش درون سازمانی
۲	۲	۱/۷۷	آموزش برون سازمانی
۳	۳	۲/۸۴	آموزش مکاتبه ای
۴	۳	۳/۰۶	آموزش از طریق محیط های مجازی

جدول ۷. رتبه بندی چگونگی اشکال برگزاری دوره ها از دیدگاه آرشیویست ها

در مورد قالب های پیشنهادی، برگزاری کارگاه های آموزشی قالبی است که نظر ۶۲/۰۶ درصد از آرشیویست ها را به خود جلب کرده است. رتبه بندی سایر قالب ها در جدول ۸ آمده است.

مقوله	فراوانی	درصد
کارگاه‌های آموزشی	۱۸	۶۲/۰۶
دوره‌های فشرده	۹	۳۱/۰۳
دوره‌های بلند مدت	۸	۲۷/۵۸
سمینار و سخنرانی	۳	۱۷/۲۴
مواد کمک آموزشی	۳	۱۰/۳۴
چت	۲	۶/۸۹
تله کنفرانس	۰	۰

جدول ۸. رتبه‌بندی قالب‌های پیشنهادی آرشیویست‌ها

نقاط قوت و ضعف دوره‌های قبلی

با توجه به جدول ۹، تناسب موضوعات تدریس شده با نیاز آرشیویست‌ها رتبه بهتری نسبت به بقیه موارد کسب کرد. زمان و مکان تشکیل دوره‌ها می‌تواند نقاط ضعف دوره‌های گذرانده شده تلقی شود.

نوع مقوله	میانگین	میانه	رتبه
تناسب موضوعات با نیاز	۲/۲۵	۲	۱
تسلط اساتید	۲/۲۹	۲	۲
مواد آموزشی	۲/۷۶	۳	۳
زمان تشکیل دوره‌ها	۲/۹۲	۳	۴
مکان تشکیل دوره‌ها	۲/۹۲	۳	۵

جدول ۹. رتبه‌بندی مرتبط با نقاط قوت و ضعف دوره‌های پیشین

دلایل عدم شرکت آرشیویست‌ها در دوره‌های آموزش ضمن خدمت

با توجه به داده‌های جدول ۱۰ وجود کار زیاد، نیروی انسانی کم و نداشتن فرصت کافی دلیلی است که بیشترین رتبه را کسب نمود. رتبه‌بندی سایر دلایل در جدول زیر آمده است. شایان ذکر است که یکی از کارکنان که تاکنون در دوره‌های آموزش ضمن خدمت شرکت نکرده بود عنوان کرد که بدلیل استخدام

رسمی نبودن اجازه شرکت در این دوره‌ها را نداشته است.

رتبه	درصد	فراوانی	نوع مقوله
۱	۲۴/۱۳	۷	کار زیاد، نیروی انسانی کم و نبودن فرصت
۲	۱۷/۲۴	۵	مناسب نبودن زمان تشکیل دوره‌ها
۳	۱۷/۲۴	۵	مناسب نبودن مکان تشکیل دوره‌ها
۴	۱۰/۳۴	۳	مشکلات شخصی
۵	۳/۴۴	۱	عدم آگاهی از وجود چنین دوره‌هایی
۵	۳/۴۴	۱	استخدام رسمی نبودن
۱	۲۴/۱۳	۷	بی پاسخ
---	۱۰۰	۲۹	کل

جدول ۱۰. توزیع فراوانی دلایل عدم شرکت آرشیویست‌ها
در دوره‌های آموزش ضمن خدمت

عوامل مؤثر بر شرکت در دوره‌های آموزشی

با توجه به جدول ۱۱، ارتقای شغلی و سپس افزایش مهارت‌های شغلی که میانگین‌های نزدیکی نیز دارند دلایل مورد نظر آرشیویست‌ها برای شرکت در این آموزش‌ها است. با توجه به این مطلب، می‌توان گفت که در برنامه‌ریزی برای برگزاری آموزش‌های ضمن خدمت در کنار توجه به بهبود مهارت‌های شغلی باید به مسئله ارتقای شغلی نیز توجه ویژه‌ای شود.

رتبه	میان	میانگین	مقوله
۱	۱	۱/۶۶	ارتقای شغلی
۲	۲	۱/۸۴	افزایش مهارت‌های شغلی
۳	۳	۲/۶۴	تشویق مسئولان موسسه آرشیوی
۴	۴	۳/۱۱	اجبار سازمانی

جدول ۱۱. رتبه‌بندی دلایل شرکت آرشیویست‌ها
در دوره‌های آموزش ضمن خدمت

سازمان‌های مناسب برای برگزاری دوره‌های آتی

رتبه	میان	میانگین	مقوله
۱	۱	۱/۱۰	سازمان محل اشتغال
۲	۲	۲/۲۷	کتابخانه ملی
۲	۲	۳/۲۷	اداره کل آرشیو وزارت خارجه
۳	۴	۴/۰۰	سازمان برنامه و بودجه
۴	۴	۴/۲۵	سازمان میراث فرهنگی کشور
۵	۵	۵/۱۴	ایرنا
۶	۵	۵/۵۵	سازمان اسناد ملی ایران
۷	۵	۵/۷۱	کتابخانه و مرکز اسناد مجلس
۸	۶	۶/۱۴	موسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی

جدول ۱۲. رتبه بندی سازمان‌های مناسب برای برگزاری دوره‌های آینده

با توجه به جدول ۱۲، اکثر پاسخ دهندگان سازمان محل اشتغال خود را بهترین محل برای برگزاری دوره‌های آتی دانستند. جالب این که ۴ تن از آرشیویست‌ها با توجه امکان افزایش حقوق و مزایا، سازمان برنامه و بودجه را مرکز مناسب برای برگزاری این دوره‌ها بر شمردند.

عوامل موثر بر تداوم دوره‌های آموزش ضمن خدمت

رتبه	میان	میانگین	مقوله
۱	۱	۱/۴۳	تناسب آموزش‌ها با نیاز آرشیویست
۲	۲	۱/۹۰	وجود خط‌مشی و برنامه در مورد آموزش
۳	۳	۲/۸۵	سلسله‌وار بودن
۴	۳	۲/۹۰	وجود بودجه کافی

جدول ۱۳. رتبه بندی عوامل تأثیرگذار بر تداوم دوره‌های آموزش ضمن خدمت

با توجه به جدول ۱۳، از نظر اکثر آرشیویست‌ها تناسب آموزش‌ها با نیاز

آرشیویست مهمترین عامل بر تداوم دوره‌های آموزش ضمن خدمت می‌باشد. وجود خط مشی و برنامه در مورد آموزش، سلسله‌وار بودن دوره‌های آموزشی، و وجود بودجه کافی عوامل تأثیر گذار دیگری هستند که به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند.

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به منظور بررسی دیدگاه‌های آرشیویست‌های آرشیو مرکزی و بخش تولید اطلاعات سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران در مورد ضرورت و اهمیت آموزش‌های ضمن خدمت، به جمع‌آوری نظرات آنان از طریق پرسشنامه پرداخته شد. ۲۹ تن از آرشیویست‌ها در این پژوهش شرکت کردند که ۷۲/۵ درصد از کل جامعه را تشکیل می‌دادند. همچنین ۸۹/۶۶ درصد از جامعه را زنان و ۱۰/۳۴ درصد آن‌ها را مردان به خود اختصاص داده‌اند. میانگین طیف سنی آرشیویست‌ها حدود ۳۲ سال برآورد گردید که نشان از جوان بودن نسبی آن‌ها دارد. مدرک تحصیلی اکثر آرشیویست‌ها درجه کارشناسی بود (۷۹/۳۱ درصد) و پس از آن کارمندان با درجه کارشناسی ارشد (۱۳/۷۹ درصد) و درجه دیپلم (۶/۸۹ درصد) قرار گرفتند و هیچ یک از آنان دارای درجه فوق دیپلم یا دکتری نبودند. حدود ۸۰ درصد از کارمندان جامعه پژوهش در ۱۰ سال اخیر آخرین مدرک تحصیلی خود را دریافت کرده‌اند که احتمالاً این نشان از تازگی تقریبی اطلاعات آن‌ها است. یافته‌ها نشان می‌دهد که نزدیک به ۹۰ درصد کارکنان مورد پژوهش زیر ۱۰ سال سابقه دارند که این نشان می‌دهد که تقریباً در ابتدای مسیر حرفه‌ای خود هستند است و سرمایه‌گذاری برای آموزش این کارمندان در طولانی مدت می‌تواند بسیار مفید باشد. همچنین مشخص شد که اکثر کارکنان بیشترین رتبه را به تخصص فهرست‌نویسی و سپس سایر تخصص‌های سنتی آرشیو (مثل مرجع و اطلاع‌رسانی، رده‌بندی و آماده‌سازی و ...) اختصاص داده‌اند. می‌توان استنباط کرد که اکثر فعالیت‌های این دو مرکز آرشیوی مخصوص خدمات اشاعه است و کار سازماندهی منابع نیز به منظور پیشبرد

اشاعه اطلاعات منابع دیداری و شنیداری به سازندگان فیلم و صدا به خدمت گرفته می‌شود؛ همانطور که کار بازبینی فیلم که سه تن به‌عنوان مهمترین تخصص خود معرفی کردند، کاری در همین راستا است. ۲۳ تن از پاسخ‌دهندگان اعلام کرده‌اند که دوره آموزش ضمن خدمت را در سازمان محل اشتغال گذرانده‌اند و ۶ نفر باقیمانده در کتابخانه ملی و موسسه ایزایران دوره دیده‌اند. این آمارها نشان می‌دهد که مسئولان برگزارکننده دوره‌ها آموزش‌های درون سازمانی را در اولویت برنامه‌های خود قرار داده‌اند که این امر هزینه‌های مربوط به وقت و ایاب و ذهاب را به حداقل می‌رساند.

در پاسخ به پرسش اول پژوهش باید گفت که تأیید همگانی پاسخ‌دهندگان بر ضرورت آموزش‌های ضمن خدمت و شرکت حداقل یک بار از سوی اکثریت پاسخ‌دهندگان در این دوره‌ها نشانگر ارزش و اهمیت آن است، و این تأکید را به مسئولان نهادها و سازمان‌ها یادآور می‌شود که آموزش‌های ضمن خدمت جزء ضروری حیات و پویایی سازمانی است. این که درصد بالایی از پاسخ‌دهندگان ابراز کردند که به اجبار در این دوره‌ها شرکت کرده‌اند می‌تواند نشان دهنده جدیت مسئولان امر در برگزاری آموزش‌های ضمن خدمت و توجه به اهمیت این آموزش‌ها در مراکز دیداری- شنیداری از سوی آن‌ها باشد. به نظر آرشئویست‌ها ارتقای شغلی و سپس افزایش مهارت‌های شغلی مهمترین عواملی هستند که باعث شده است تا کسب مهارت‌های جدید ضرورت پیدا کند. ارتقای شغلی چیزی است که اصولاً به سبب بیشتر شدن تجربه و مهارت قابل اکتساب است و خواسته‌ای است که همه افراد در مسیر حرفه‌ای خود بدنبال آن هستند و افزایش مهارت‌های شغلی نیز چیزی است که بر تجربه و توانایی‌های کارکنان می‌افزاید و آن‌ها را در پیمودن پله‌های ترقی یاری می‌دهد. نزدیک بودن میانگین رتبه‌های اختصاص یافته به این دو عامل (۱/۶ برای ارتقای شغلی و ۱/۸ برای افزایش مهارت‌های شغلی) نشان می‌دهد که بهترین ملاک برای پاسخ به نیاز ارتقای شغلی باید سطح سواد و تجربه و مهارت افراد باشد که آموزش می‌تواند به بهترین نحو به این مسئله کمک کند.

در پاسخ به پرسش دوم باید گفت که هرچند کارکنان دو جامعه مورد پژوهش در فعالیت‌های اساسی کتابخانه و آرشیو سابقه کاری بیشتری دارند اما آن‌ها بر این عقیده‌اند که باید به مباحث جدید حوزه آرشیو یعنی به ترتیب: سواد اطلاعاتی در حوزه آرشیو، نرم‌افزارهای آرشیوی، نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی همچنین پرداختن دوباره به مباحث سنتی مثل فهرست‌نویسی که در آن تجربه و تخصص بیشتری نیز دارند مورد توجه آن‌ها نیست و احتمالاً چیزی به تجربه و سواد آن‌ها نمی‌افزاید. توجه به مهارت‌های مربوط به کامپیوتر و شبکه پس از مباحث جدید حوزه آرشیو نشان می‌دهد که آرشیویست‌ها بیش از پیش به رشد روز افزون تکنولوژی و فناوری و ماشینی شدن فعالیت‌ها پی برده‌اند و بنابراین خواهان آن هستند که در مهارت‌های کامپیوتری و مهارت‌های مربوط به شبکه مهارت بیشتری پیدا کنند تا از قافله عقب نمانند. توجه به آموزش زبان انگلیسی در اولویت سوم نشان می‌دهد که اولاً یادگیری زبان انگلیسی به عنوان یک زبان بین‌المللی برای کار با رایانه و تعامل با محیط شبکه و حتی در حوزه‌های سنتی مثل فهرست‌نویسی و رده‌بندی مورد نیاز است و ثانیاً استفاده از بانک‌های اطلاعاتی خارجی در حوزه مواد دیداری و شنیداری نیاز به دانستن زبان انگلیسی برای تعامل بهتر دارد. توجه اندک آرشیویست‌ها به مسائل مدیریتی می‌تواند نشان‌دهنده این باشد که آن‌ها عموماً به فعالیت‌های مدیریتی نمی‌پردازند، بنابراین آموزش‌های مربوط به مباحث مدیریتی حوزه آرشیو چندان نمی‌تواند نیازهای آموزشی آنان را برآورده سازد.

در پاسخ به پرسش سوم باید گفت که از نظر آرشیویست‌ها آموزش درون سازمانی از اولویت اصلی برخوردار است و این به لحاظ صرفه‌جویی در وقت کارکنان و جلوگیری از خستگی ناشی از ایاب و ذهاب اهمیت می‌یابد. همچنین به‌خاطر این که درصد نسبتاً بالایی از کارکنان مناسب نبودن زمان و مکان تشکیل دوره‌ها را از عوامل عدم شرکت در برخی از دوره‌های آموزش ضمن خدمت عنوان کرده‌اند می‌توان استنباط کرد که شکل درون سازمانی برای برگزاری دوره‌ها دارای توجیه مناسبی است و می‌تواند برای صرفه‌جویی در وقت و هزینه

بهترین راهکار باشد. طبق توضیحاتی که افراد معتقد به آموزش برون سازمانی اظهار کرده‌اند، این آموزش‌ها احتمالاً به خاطر تأثیری که در ارتقای شغلی افراد دارند اهمیت می‌یابند و مهارت‌های ویژه‌ای در این دوره‌ها آموزش داده می‌شود. بنابراین باید ترتیبی اتخاذ شود که نیاز به ارتقای شغلی افراد از طریق آموزش‌های درون سازمانی نیز برآورده گردد. همچنین علاقه آرشویست‌ها به برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای برگزاری دوره‌های آموزشی نشان می‌دهد که آن‌ها برای یادگیری به شکل سنتی استاد و شاگردی که در واقع همان شیوه دوران تحصیل آن‌هاست علاقه دارند. بعلاوه ۵۹ درصد از پاسخ‌دهندگان اظهار کرده‌اند که برگزاری آزمون به همراه صدور مدرک بهترین شیوه ارزیابی است که این نیز همان شیوه ارزیابی سنتی نمره و مدرک در دوره‌های آموزش رسمی است که هنوز هم می‌تواند شکل مناسبی باشد.

در پاسخ به پرسش چهارم مبنی بر این که چه عواملی بر تداوم آموزش‌های ضمن خدمت تأثیر گذار است، باید یادآور شد که از نظر آرشویست‌ها متناسب بودن موضوعات مورد تدریس با نیازهای آرشویست‌ها، مهم‌ترین عامل تداوم این دوره‌ها است. همچنین توجه به دلایل عدم شرکت کارکنان در برخی دوره‌ها مانند مناسب نبودن زمان و مکان تشکیل دوره‌ها، از جمله مواردی است که، می‌تواند در تداوم برپایی این دوره‌ها موثر باشد.

در پاسخ به هدف‌های فرعی پژوهش باید گفت که اکثر کارکنان در دوره‌های نرم‌افزارهای اداری (۶۵/۵۲ درصد) و دوره‌های آموزش زبان انگلیسی (۴۹/۳۷ درصد) شرکت کرده‌اند که این با توجه به اجباری بودن دوره‌ها به نظر اکثر پاسخ‌دهندگان، نشان از توجه و تمرکز متولیان امر به این دو مقوله است. نداشتن فرصت کافی و مناسب نبودن زمان و مکان تشکیل دوره‌ها از عواملی هستند که بر سر راه شرکت آرشویست‌ها در این دوره‌ها مشکل ایجاد می‌کنند که باید از طریق حرکت به سوی آموزش‌های درون سازمانی و برنامه‌ریزی صحیح برای زمان‌بندی این دوره‌ها این مشکلات حل شوند. باید عنوان کرد که اکثر آرشویست‌ها بر این عقیده بودند که سازمان محل اشتغال بهترین محل برای برگزاری دوره‌های

آموزش ضمن خدمت است. همچنین باید گفت که اکثر کارکنان سودمندی دوره‌های گذرانده خود را متوسط (نه خوب و نه بد) عنوان کرده‌اند که نشان می‌دهد که مسئولان امر می‌بایست با توجه به نیازهای آموزشی آنان و قالب‌ها و اشکال مورد خواست آنان، هر چه بیشتر در جهت ارضای نیازهای آموزشی آنان گام بردارند و سرمایه‌گذاری کنند. سرانجام باید یادآور شد که با توجه به اطلاعات جمع‌آوری شده، تناسب موضوعات با نیاز آرشئویست و نیز تسلط اساتید در کل خوب ارزیابی شده و می‌توان نقاط قوت این دوره‌ها تلقی شود و مواد آموزشی، زمان تشکیل دوره‌ها و مکان تشکیل دوره‌ها در حد متوسط (نه خوب و نه بد) بوده است که نیاز به توجه بیشتر به این مقوله‌ها را می‌رساند.

پیشنهادها

با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر، پیشنهادهایی ارائه می‌شود که می‌تواند برای بهبود آموزش‌های ضمن خدمت در آرشئوهای دیداری- شنیداری و بخصوص جامعه مورد مطالعه مفید و موثر واقع شود:

۱. توجه به موضوعات و مباحث جدید حوزه آرشئوهای دیداری- شنیداری، مباحث مربوط به نرم‌افزارهای اداری، مفاهیم و آموزش‌های مربوط به شبکه از قبیل سواد اطلاعاتی، آشنایی با نرم افزارهای آرشئوی، نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی بخصوص به صورت ماشینی و یا در محیط شبکه، آشنایی با بانک‌های اطلاعاتی و آموزش جستجو در اینترنت.

۲. توجه و تأکید به آموزش‌های درون سازمانی و برنامه‌ریزی صحیح برای مناسب‌سازی زمان و مکان تشکیل دوره‌ها به منظور صرفه‌جویی هر چه بیشتر در وقت کارکنان و جلوگیری از هزینه‌ها و خستگی ناشی از رفت و آمدهای مکرر.

۳. توجه به آموزش‌های کارگاهی و نیز بکارگیری شیوه ارزیابی سنتی یعنی برگزاری آزمون و ارائه مدرک برای جلب رضایت کارکنان و اطمینان از اهمیت دادن مسئولان به نتایج این آموزش‌ها.

۴. توجه به ارتقای شغلی کارکنان در آموزش‌های ضمن خدمت و ترفیع دادن مرتبه شغلی آنان بواسطه یادگیری مباحث جدید و تجارب بیشتر.

پیشنادهایی برای پژوهش‌های آینده

۱. آموزش‌های ضمن خدمت در انواع مختلف کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی بررسی شود و دیدگاه‌های کتابداران و اطلاع‌رسانان درباره این نوع آموزش‌ها مورد تحلیل قرار گیرد.
۲. آموزش مستمر آرشئویست‌های آرشیوهای دیداری-شنیداری سازمان صدا و سیما مورد بررسی و امکان‌سنجی قرار گیرد.
۳. انواع دیگر آموزش‌های غیررسمی قابل اجرا برای کتابداران و اطلاع‌رسانان و نیز آرشئویست‌ها مطالعه و بررسی شده و مورد نظرخواهی قرار گیرد.
۴. عوامل پویایی و شکوفایی و نیز کاربردپذیری آموزش‌های ضمن خدمت در کتابخانه‌ها و آرشیوها و مراکز اطلاع‌رسانی بررسی گردد و راهکارهای عمده مورد نظر متخصصان امر مورد تحلیل قرار گیرد.

پی‌نوشت‌ها

1. A. Harvat
2. Robert L. Mathis
3. John H. Jackson
4. J. Priti
5. Swanson & Holton
6. Cronbach's alpha
7. ICDL

منابع

- آران، آهو نیکول (۱۳۸۵). بررسی دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران درباره ضرورت آموزش مستمر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تهران، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.
- اخوتی، مریم؛ حق دوست، علی اکبر؛ محسنی، محبت (۱۳۷۹). بررسی عوامل انگیزشی موثر بر عملکرد کتابداران شهر کرمان. در پنجمین همایش سراسری کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی (۹-۱۱ مهر ماه ۱۳۷۹). تهران: نشر کتابدار.
- اردلان، رضا (۱۳۷۲). بررسی ضرورت آموزش ضمن خدمت کتابداران در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های تابعه وزارت فرهنگ و آموزش عالی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
- اسدی‌کیا، فرناز (۱۳۷۴). «بررسی وضعیت آموزش‌های ضمن خدمت کتابداری و اطلاع‌رسانی در شهر تهران (با تأکید بر سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۳)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تهران، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.
- عظیمی خبازان، فرنوش (۱۳۸۲). میزان همبستگی نیازهای آموزشی کتابداران با دروس ارائه شده در آموزش‌های ضمن خدمت کتابداری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم، تحقیقات و فناوری.
- فتحی واجارگاه، کورش (۱۳۸۳). برنامه‌ریزی آموزش ضمن خدمت کارکنان. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- مرادی، نورالله (۱۳۸۰). مدیریت آرشیه‌های دیداری- شنیداری. تهران: نشر کتابدار.
- مزیانی، علی (۱۳۷۶). بررسی نیازهای مهارتی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی ایران. فصلنامه کتاب، ۹ (۱). ص: ۴۴-۶۴.
- نیک‌کار، ملیحه؛ فرزین، فرزانه (۱۳۷۹). آموزش تکنولوژی اطلاعات به کتابداران و تأثیر آن بر بهره‌وری. در پنجمین همایش سراسری کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی (۹-۱۱ مهر ماه ۱۳۷۹). تهران: نشر کتابدار.
- Harvat, A. (2004). Continuing Education in Cortia: Problems and Prospects. *New Library World*, 105(9). P.: 370-375
- Priti, J. (2004). Strategies for Human Resource Development in Public Libraries in Botswana. *Library Management*, 20(7). P.:350-366. [Online] Available at: www.Emeraldinsight.com/0143-5124.Html
- Robert L. Mathis & John H. Jackson (1991). *Personnel/Human Resource Management*. Six Editions. San Francisco: West Publishing Company.
- Swanson, R. & Holton, E.F. (2001). *Foundations of Human Resource Development*. New York: Berret- Kohler Publishers